

XUÂN TRÔNG THIỀN MÔN

Minh Thông

Một mùa xuân nữa lại đến. Báo Hương đạo lại tròn một tuổi. Tóc trên đầu thêm bạc. Nhớ hôm nào trời lạnh mùa đông Việt nam, trong căn nhà nhỏ bé đơn sơ, chiều ba mươi nước đầy sông, cúng ông bà xong mặc quần áo mới chở mấy đứa em chèo xuồng qua sông thăm nhà hàng xóm. Kính Xẻo môn còn đó, nước vẫn lững lờ trôi, dề lục bình vẫn nước lớn nước ròng như đồng đời vô tận. Xưa đón mừng mùa xuân, mừng đám con Cô Sáu, chú Tư. Nay đã già trên năm mươi tuổi, không còn nữa những nô nức ngày xưa nên đành đón mừng ngày trở về với vô cùng vô tận. Trời mùa đông năm đó Mẹ thức đêm quét bánh phồng, phơi bánh tráng, nấu chín nồi bánh tét cho lũ con. Đêm giao thừa xưa Ba mặc pi-da-ma lên đây thiêu chiếc máy hát, đốt đèn “ách đạ” thấp sáng đêm tối trời. Dòng sông trước nhà còn đó. Người cũ nay đã xa.

Dù muốn dù không mùa xuân vẫn cứ đến. Xuân đến thì tùy thuận mà mừng xuân. Mừng xuân năm nay viết mấy dòng tưởng nhớ người xưa đã có công vun đắp thân này. Tưởng nhớ đến tất cả những ông bà cha mẹ từ thuở thân này còn là con đẻ con tròng, còn là con hổ lang bên rừng Tây Á, đến kiếp mọi đen rừng thẳm Châu Phi... Xin tưởng nhớ đến hết thầy và thấp chung một nén hương. Nguyên cho Cha Mẹ Ông Bà mười phương nghìn muôn triệu kiếp của thân này và của muôn loài chúng sinh nương theo hương khói đồng thấy nẻo siêu sinh Tịnh độ.

Mùa xuân.

Mùa xuân đã là chủ đề của rất nhiều tao

nhân mặc khách. Trời đất ngày xuân như mở ra. Vạn vật như bừng sống lại. Kia, từng bách đăm chồi nảy lộc. Hãy nhìn, mai nọ đơm bông vàng rực góc trời. Chim ca hát đầu ghènh. Hồ nai bông bể nhau ra suối. Sau những tháng mùa đông mưa, tuyết ngập đường nay âm dương giao hội, bỉ cực đã qua, thối lại lại đến. Chuyện đời thành trụ hoại không. Một vòng tròn khép kín!

Người ta mừng tuổi bằng mùa xuân. Tính cái trưởng thành bằng mùa hạ. Đếm cái tàn lụi bằng mùa thu. Khóc than tử biệt bằng giá lạnh mùa đông. Dù muốn dù không ngày tháng xuân hạ thu đông vẫn lặng lẽ trôi không một Thượng đế quyền năng nào khả dĩ có thể chặn đứng lại được. Luân hồi. Nhân quả. Bánh xe vận hành theo quy luật của nó. Công bằng tuyệt đối. Vô tư tuyệt đối. Hãy nhìn kia! Đức Thích Ca đang đưa chân cho lối giáo xuyên vào đổ máu không hề né tránh. Chúa Giê-su đang cầu nguyện lần cuối để hôm sau chịu đóng đinh thọ hình trên cây thánh giá. Tôn giả Mục Kiền Liên đang đi dần lên núi để bọn ngoại đạo lăn đá nát người. Thánh nhân thì thế, bọn ta giỏi hơn, làm đồ tể nghìn năm, chưa một ngày tịnh lự, chỉ một tiếng Nam mô, tự cho tâm tư tỏ ngộ, quăng đao xuống đất, liền bèn thành Phật!!! Hay thay! Hay thay!

Thiền sư Viên Chiếu vốn dòng họ Mai tên là Trục, người hạt Long Đàm, huyện Phúc Đường, con anh bà Linh Cảm Thái Hậu nhà Lý. Một tối đang nhập định ngài thấy Văn Thù Bồ tát cầm dao mổ bụng rửa ruột đặt thuốc vào. Từ ấy những điều ngài học đều được thông suốt. Có kẻ hỏi thế nào là một pháp, một đạo lý. Ngài đáp:

*Chẳng thấy xuân sinh cùng hạ trưởng
Theo liền thu chún với đông tàn.*

Đối với các ngài là vậy. Chuyện đời nước chảy mây trôi. Ai giỏi thì giàu mặc người, ta nghèo thì yên phận của ta. Đó là thiên đàng, là tịnh độ. Thăng trầm vinh nhục đã không tâm vào, sinh tử đại sự thế nào?

Thiền sư Chân Không (946-1001) trả lời câu hỏi của một tăng sĩ “sau khi chết thân này tan rã hết rồi thì sao”, sư đáp:

*Xuân lai xuân khứ nghỉ xuân tận
Hoa lạc hoa khai chỉ thị xuân*

Xuân qua xuân lại ngỡ xuân tận
Hoa nở hoa tàn vẫn là xuân

Tăng sĩ còn đang phân vân, Sư quát:

*Bình nguyên kinh hỏa hậu
Thực vật các thù phương*

Đồng bằng bị lửa đốt rồi
Các loài cây cỏ đăm chồi nở hoa

Tăng sĩ bưng tỉnh bèn lay.

Mãn Giác Đại sư (1090) để bài kệ như sau trước khi viên tịch:

*Xuân khứ bách hoa lạc
Xuân đáo bách hoa khai
Sự trục nhãn tiền quá
Lão tòng đầu thượng lai
Mạc vị xuân tàn hoa lạc tận
Đình tiền tạc dạ nhất chi mai.*

Bài kệ đã là đầu đề cảm hứng của nhiều tao nhân mặc khách cửa Thiền. Cùng một bài kệ đến nay đã có ít nhất sáu bản dịch khác nhau (phỏng đoán đến cuối thế kỷ này sẽ có thêm ít nhất sáu bản dịch nữa ra đời). Tương tự, cùng một nguồn kinh - pháp do kim khẩu

Phật Thích Ca thuyết giảng qua thăng trầm thịnh suy thời gian và lịch sử, tam sao thất bản, bản nào, pháp nào cũng đều là chính thống. Cùng một chữ “Thuppa” (Pali, Skt: Stupa; nghĩa: cái tháp) qua Trung quốc rồi đến Việt nam nay có 26 từ khác nhau cho cùng một chữ - một nghĩa của một gốc Pali và Sanskrit. Ngán ngẫm thay cho cái muốn của con người và cũng thương thay cho người học!

Bài dịch của HT Thích Thanh từ

*Xuân đi trăm hoa rụng,
Xuân đến trăm hoa cười
Trước mặt việc đi mãi
Trên đầu già đi rồi
Chớ bảo xuân tàn hoa rụng hết
Đêm qua sân trước một cành mai*

Bài dịch của học giả Đại Lăng

*Xuân đi trăm hoa rụng
Xuân đến trăm hoa cười
Việc đời qua trước mắt
Già đến trên đầu rồi
Chớ bảo xuân tàn hoa rụng hết
Ngoài xuân đêm trước một đóa mai*

Bài dịch của thi sĩ và họa sĩ Võ Đình

*Xuân đi trăm hoa rải
Xuân đến trăm hoa khai
Xem chuyện đời trước mắt
Tóc trên đầu đã phai
Chớ bảo xuân tàn hoa rụng hết
Tối qua sân trước một cành mai*

Bài dịch của Ngô Tất Tố

*Xuân đi trăm hoa rụng
Xuân đến trăm hoa cười
Trước mặt việc đi mãi
Trên đầu già đến rồi
Đừng bảo xuân tàn hoa rụng hết
Đêm qua xuân trước một cành mai*

Bài dịch của Vĩnh Hảo

*Xuân đi trăm hoa rơi
Xuân đến trăm hoa cười
Chuyện đời trước mắt trôi
Tuổi già trên đầu lại
Đừng bảo xuân tàn hoa rụng hết
Ngoài sân đêm trước một cành mai*

Bài dịch sau đây không biết tên tác giả:

*Xuân đi trăm hoa rụng
Xuân về trăm hoa tươi*

*Sự đời dòng nước chảy
Tuổi già đầu bạc phai
Chớ bảo xuân tàn hoa rụng hết
Đêm qua sân trước một cành mai*

Thiền sư Vạn Hạnh cũng đóng góp vào chữ xuân, cũng cảm khái trước cái thành trụ hoại không:

*Thân như điện ảnh hữu hoàn vô
Vạn mộc xuân sinh thu hậu khô
Nhậm vận thịnh suy vô bố úy
Thịnh suy như lộ thảo đầu phô*

Thân như ánh chớp chiều tà
Cỏ cây tươi tốt thu qua rụng ròi
Sá chi vinh nhục cuộc đời
Thịnh suy như giọt sương rơi đầu cành

Mùa xuân (sinh) để so sánh với mùa đông (tử) từ đó nghiệm ra vinh nhục tử sinh, lẽ tất thông cùng biến. Mùa xuân còn để chỉ ngày qua tháng lại, đếm tuổi hạc trên đầu.

Thiền sư Thường Chiếu tịch, sư Hiện Quang chu du tham cầu học đạo, gặp Trí Quang chùa Thánh Quả, nhờ một câu mà tâm tư khai sáng. Hiện Quang người thanh tú, giọng nói êm ái, Hoa Dương Công chúa hay tới lui cúng dường nên bị lời ra tiếng vào. Sau sư bỏ vào rừng mười năm tịnh tu rồi về núi Từ Sơn an trú, kinh hành trong rừng, gặp đêm trải bao vải mà thiền, loài dã thú không hề xúc phạm. Sau Huệ Quang về núi Yên Tử, một hôm có vị tăng hỏi Hoà thượng lâu nay làm gì trong núi, Ngài đáp:

*Theo Hứa Do người cũ
Đâu biết mấy xuân rồi
Vô vi nơi khoáng dã
Làm người tự tại thôi*

Sư ngồi chiếu đọc kệ rồi tịch năm 1220.

Theo Việt Nam Phật giáo sử luận của Nguyễn Lang, Sư là tổ khai sơn chùa Hoa Yên núi Yên Tử nên được xem là người sáng lập truyền thống Yên Tử, truyền thống này lấy tên là Trúc Lâm. Trần Nhân Tông thuộc thế hệ thứ sáu phái Yên Tử lấy hiệu Trúc Lâm Đầu Đà.

Mùa xuân còn được dùng để chỉ thời son sắt, thời đang lớn, tuổi xuân, tuổi dậy

thì, tuổi đầy nhựa sống, tuổi yêu đời, tuổi hoa niên, tuổi đôi mươi. Gái xuân là gái đang lớn, gái dậy thì, môi đỏ má hồng, mắt cười, mỹ miều tươi tốt. Đứng trước muôn vàn cái tốt tươi trên thế sống như vậy, Thiền sư có thái độ như thế nào? Thiền sư Tiểu Ấn viết:

*Gáy sáng gà cây trong nẻo vắng
Mừng xuân gái đá ra động phòng
Đáy hồ vầng vẩy vui vô hạn
Đưa tiễn gió xuân một lò trầm*

Người tu, tu sĩ hay cư sĩ cũng vậy, nếu biết thu thúc ngũ quan, phòng hộ sáu căn cẩn thận như:

*Nhà ta mái đã lợp
Thần mưa! Hãy mưa đi, mưa đi!*

thì có sá gì bụi trần của thế gian, thông dong vào ra sáu cõi, ở địa ngục mà so với Niết bàn nào khác. Phật do tâm mà được. Niết bàn do tâm mà tới. Địa ngục tuy tâm mà vào. Sống chết cũng một chữ tâm. Trên lộ trình tu chứng, hành trang chỉ có một món “tâm”. Ai làm chủ được tâm, người ấy thắng.

*Năm trước gặp thanh xuân
Má hồng khoe đào lý
Năm nay gặp thanh xuân
Tóc bạc đầy mái đầu
Người đời tuổi bảy mươi
Nhanh như dòng nước chảy
Chẳng ngộ tâm xưa nay
Sanh tử làm sao khỏi.*

Minh Thông

Xuân 2003

Kính tặng Bác Minh Chiếu (chùa Quang Minh). Từ sơ giao đến nay, mỗi lần gặp tôi, bác nắm tay “lại đây!” như người cha với đứa con còn nhỏ.

